

Magistraal orgelspel in Nieuwe Zuiderkerk

Het moet als een unicum worden beschouwd, dat er voor een orgelconcert zulk een grote belangstelling bestaat, dat een kerk te klein blijkt te zijn om alle toehoorders te bergen en dat er bovendien nog honderden zich buiten verdringen om een plaatsje te bemachtigen.

Dit was echter Zaterdagavond het geval toen de Franse organiste Jeanne Demessieux haar tweede recital in de Nieuwe Zuiderkerk gaf. Zij vond een overbezette kerk en de kunstenaar heeft voor die honderden hoorders haar koninklijk instrument bespeeld op een wijze, die haar weerga wellicht niet vindt.

Men denke echter niet, dat het Jeanne Demessieux te doen is om een gemakkelijk succes te behalen, te pronken met haar enorm virtuosos en magistraal spel. Dat bewees ondubbelzinnig de samenstelling van het programma, dat alleen als vertrouwde namen Franck en Widor vermeldde, doch overigens een moderne inslag had. Bovendien viel het in hoge mate te appreciëren, dat ze composities van haar landgenoten ten gehore bracht, temeer daar deze alleszins de moeite van het horen waard bleken te zijn. Want de Preludes van Duruflé en het Allegro uit de suite van J. Berveiller zijn stukken, die een geprooneerd eigen karakter dragen en bovendien uitstekend voor het instrument geschreven zijn. En Bouquet Céleste van Messiaen is eveneens een aantrekkelijk stuk muziek. Het valt te betreuren, dat onze organisten nog steeds niet composities van deze componist 'n vaste plaats op hun programma's geven.

Men kan zich geen grootser vertolking van al deze muziek denken. Technisch volmaakt, prachtig en boeiend van registratie zodat elke melodische lijn tot haar recht kwam, benevens een diep doorvoeld stijlbegrip, kenmerkten ook thans weer haar interpretaties.

Uit de aard der zaak kon men ook de uitvoering van haar eigen compositie niet volmaakter wensen. Zo'n pleidooi verdient deze muziek volkomen, want de Deux Méditations sur le Saint-Esprit bewezen dat men hier te doen had met een componiste die vorm en inhoud een persoonlijk accent weet te geven en op een gecompriëerde, spannende wijze.

Tot slot gaf Jeanne Demessieux een symphonische improvisatie over thema's van de organisten Piet van den Kerkhoff, J. H. Bes-

selaar Jr., Adr. Engels en Hendrik Andriessen.

Het werd een sterk staltje van improvisatie, kunst, want indrukwekkend om haar compositorische kennis, indrukwekkend ook om de inspiratieve kracht die er van uitging.

Alleszins begrijpelijk, dat het publiek de stilte en de spanning aan het slot van de avond verbrak en de kunstenaar een warme hulde voor haar meesterlijke prestaties bracht.

Herman van Born.

Per. 11

"Het R'd. Parool"

Orgelconcert Jeanne Demessieux

DAT het Walcker orgel in de N. Zuiderkerk te Rotterdam met zijn zeer uitgebreide dispositie de mogelijkheid biedt tot een schier oneindige kleurdifferentiatie is algemeen bekend. Niettemin heeft Jeanne Demessieux Zaterdag met een geheel uit werken der Franse orgelliteratuur samengesteld programma de regelmatige bezoekers van dit kerkgebouw verrast door haar wel uitzonderlijke vindingrijkheid op het gebied der registratie. De tot hoogste graad van ontwikkeling gekomen techniek stelde deze Parijse organiste, mede door haar bijzonder lichte en veerkrachtige speelaard, in staat tempi te kiezen, die wij voordien niet voor mogelijk had gehouden zonder in onduidelijkheid te vervallen. Maar bij de ware klanklawaars, die af en toe de kerk ingesingerd werden, ging geen nootje verloren, werd geen phrasering verwaarloosd. Behalve de eerste twee nummers, t.w. Franck's 2e Choral en het Allegro uit de 6e symphonie van Widor (verbijsterend en magistraal van voordracht) bevatte het programma uitsluitend moderne muziek. Zo was daar een Scherzando van Jeanne Demessieux, leermeester Marcel Dupré, waarin de bizarre klankeffecten helaas ten dele verloren gingen door de hinderlijke bijgeluiden van het orgelmechaniek, composities van Duruflé, Berveiller, een werk getiteld „Bouquet Céleste" van Messiaen met een mysterieuze achtergrond van strijkgeluid en twee meditaties van de concertgeefster zelf over de Heilige Geest: „Paix" en „Lumière". Het verband tussen deze laatste vreemde composities en de gekozen titels is ons ontgaan.

VOOR het daarop aansluitende slotnummer waren de verwachtingen wel het hoogst gespannen. Namens vier vooraanstaande organisten — Piet van den Kerkhoff, J. H. Besselaar Jr., Adr. Engels en Hendrik Andriessen — werden aan Jeanne vier thema's overhandigd, waarop prompt een geïmproviseerde 4-delige symphonie volgde. Tot onze verwondering bleek het thema voor de Finale, dat door Hendrik Andriessen was verstrekt, het meest conventioneel. Dit vormde voor de organiste echter niet het minste beletsel, de nodige eenheid in haar op te bouwen „moderne" (naar klank) symphonie te bewaren. In tegendeel. In de Finale werd behalve het 4e thema ook het voorafgaande thematische materiaal ver- en bewerkt op een wijze, die niet anders dan de grootste bewondering afdwingt. Applaus na afloop van kerkconcerten is hier niet gebruikelijk. Maar uit-

zonderingen bevestigen de regel. De toehoorders, die het kerkgebouw tot de laatste plaats bezetten, brachten aan deze geniale jeugdige organiste staande en ware ovatie.

De data waarop en de plaatsen waar Jeanne Demessieux hier te lanke in de komende week nog concerten geeft zijn de volgende: hedenavond Grote Kerk te Dordrecht, Woensdag 21 Sept. Nieuwe Kerk te Delft, Donderdag 22 Sept. Grote Kerk te Leiden en Vrijdag 23 Sept. Grote Kerk te Gouda.

"W."

"Trouw"

JEANNE DEMESSIEUX improviseerde orgelsymphonie

De bezoekers van haar twee concerten in Rotterdam — in Juni en Zaterdagavond — weten nu wat dat zeggen wil: Jeanne Demessieux improviseerde... 'n Bijna volwaardig kunstwerk ontstaat dan, een kunstwerk vol kleur en gevoelsdiepte, dat meesleept, ontroopt, en betovert. Ditmaal had zij thema's voor een vierdelige symphonie opgezeggen van de musici Van den Kerkhoff, Besselaar, Engels en Andriessen. Een energiek thema voor het eerste deel, een bezonken melodie voor het adagio, een speels motief voor 't scherzo en een markant, opgewekt thema voor het slotdeel. Maar een energiek thema verandert in de loop van een deel van karakter: het kan zelfs somber worden, wanneer Jeanne Demessieux het omspeelt met andere harmonieën en in een andere

registratie. Men zal kunnen opmerken, dat improviseren te leren is volgens bepaalde schema's — het mag waar zijn, maar hoeveel artistieke vindingrijkdom en muzikale intelligentie zijn er toch niet voor nodig, om van een improvisatie zo iets levends en boeiends te maken? Een enkele maal zal de organiste wellicht onder het spelen gestuit zijn op samenklanken, welker effect ze vóór het aanslaan niet voorvoelde, maar dan weet ze via sequenzen uit een dergelijk toevallig effect toch direct de logische consequentie te trekken en het volledig aanmemelijk te maken in het geheel. En wat te zeggen van de ingewikkelde combinaties, in het slotdeel, van het finale-thema met de vorige thema's, volgens het cyclische principe? Men kan zich slechts klein voelen bij zulk een genie, te meer, daar Jeanne Demessieux niet fantaseert in een bekend harmonisch systeem van vorige eeuwen — waarin het veel gemakkelijker zou zijn — maar in een eigen, nieuw, oorspronkelijk accoördengebied. Hoe goed bedoeld de geste ook was, de reclame-achtige aankondiging vóór de symphonie en de „overhandiging der thema's" leek ons niet op haar plaats; goede wijn behoeft immers geen krans... Van het overige geheel Franse programma maakte natuurlijk vooral haar vertolking van Franck's tweede Choral een onvergetelijke indruk om de juiste pelling van alle gevoelsdiepten; dit was interpreteren van de hoogste orde.

Van de overige stukken, deels ingesteld op virtuositeit (Widor, Berveil-

ler) deels geboren uit de charme van een transparante orgelklank, leken het belangrijkste een Prelude van Duruflé en een religieuze meditatie „Banquet céleste" van Messiaen: We hopen op een spoedig weerziens van deze grote artieste en liefst in een programma met o.a. Bach, wiens naam velen thans gemist zullen hebben. Misschien kan ze dan twee concerten achtereen geven, opdat niet — zoals nu — velen teleurgesteld behoeven te worden.

A. VAN AMERONGEN.

"Het Nieuw Volk"

KUNSTNIEUWS

Triomf van een organiste

Dat voor een orgelconcert een flinke kerk stampvol loopt, is wel een grote bijzonderheid. En het zal wel altijd een open vraag blijven, of al die honderden Zaterdagavond in de Nieuwe Zuiderkerk nu werkelijk zulke muzikliefhebbers, en dan nog speciaal orgelliefhebbers, waren, of dat de faam van het vorige concert van Jeanne Demessieux plus de reclame een groot deel van hen ertoe gebracht heeft, dan toch ook maar eens naar een orgelconcert te gaan. Juist voor deze laatste, waarschijnlijk grootste groep, was het heel jammer, dat de jeugdige Parijse organiste niet ook een werk van Bach en van Händel op het programma had staan, want dan zou misschien een deel van de tegenstanders van zulke „zwarte" muziek bekeerd zijn.

Ditmaal liet de organiste alleen Franse werken horen van César Franck tot heden. Hoeft het eigenlijk nog wel gezegd te worden, hoe zij de composities van haar landgenoten speelde? Er is maar één woord voor: meesterlijk! Ademloos heeft men geluisterd naar haar interpretaties (want zij „beleeft" de werken inderdaad weer!) van Franck's prachtige Tweede koraal, van een fors Allegro van Widor, van een vlinderachtig Scherzo van Dupré, een melodieuze Prélude van Duruflé, een meeslepend Allegro van Berveiller en het zo typische „Bouquet Céleste" van Messiaen, waarin men de noten van de melodie als evenzovele bloemen hoort plukken tegen een achtergrond van hemelse muziek.

De laatste twee nummers van het programma zijn een nadere beschouwing waard, omdat er uit te leren viel, hoe het spontane dikwijls meer waarde heeft dan het wel-doordachte. De twee meditaties over de Heilige Geest, „Vrede" en „Licht" door Jeanne Demessieux zelf gecomponeerd, leken ons ver achter te staan bij de grootse apotheose van dit concert, een symphonie, geïmproviseerd op vier thema's, die door de organisten Piet van den Kerkhoff, J. H. Besselaar jr., Adr. Engels en Hendrik Andriessen waren opgegeven. Dit werd een overdonderend staal van improvisatiekunst, waar men met open mond naar zat te luisteren, vooral toen zij aan het slot de thema's door elkaar ging werken. Het was een enorme prestatie, die door het publiek met een geestdriftige ovatie werd beloond.

G. M. DERSTANT

"Het Nieuw Volk"